

Mojstrska tapiserija japonske duše

Knjiga slovensko-ameriškega para O Japonski izpod peresa in izza fotografskega objektivu Gorazda Vilharja in Charlotte Anderson

The Little Book of Japan, Knjižica o japonski, največja knjiga fotografa Gorazda Vilharja in pisateljice Charlotte Anderson, je majhna le po naslovu in formatu. Spravimo jo v žep in hajd na pot po deželi vzhajajočega sonca (Nipon), kakor svojo domovino imenuje Japonci. Ne pot, kakršno ubirajo turistične agencije, ampak po sledih izostrenega umetnikovega očesa, ki se ne meni za kilšeje.

ALENKA ZGONIK

Vodi nas namreč za oko in duha nad vse privlačno delo umetniško obdarjenih zaljublencev v japonsko kulturo, tujcev na japonskem, ki uživata, ko domačinom kažete njihovo lastno kulturo s svojega zornega kota. Ti vidijo celoto in moč v detajlu – v skladu s starim japonskim izrekom, da v detajlih bivajo božanstva. Ni presenetljivo, da je svojo razstavo v Cankarjevem domu leta 2011 poimenoval *Božanski detajli*.

**Nerazumevanje
tujega knjižnega trga**

Umetnika v objektu svoje ljubezni razbirata vidike, ki jih sami Japonci skoraj ne opazijo več. Čudijo se, kako da lahko tako knjigo ustvari Nejaponec. Njun poseben, občudujoč pogled nanjo preveva vse njune knjige, tudi zadnja. A kako, da sta se po vrsti obsežnih monografij, posvečenih eni temi, tokrat lotila po vsebini obsežnejše in po formatu manjše knjige, ki jedrnatost zajema bistvene elemente japonske kulture, tradicije, krajev in duhovnega življenja? Takšno knjižico sva si želela leta 1985, ko sva prvič prišla na Japonsko. Ni je bilo, pa sva jo zdaj ustvarila sama. Japonski založniki žal ne razumejo tujega knjižnega trga. Vojeni so neprivlačni knjig. Treba jim je bilo pokazati, kako se naredi lepa, razloži Charlotte Anderson. Preden sta se naučila o japonski kulturi, da sta jo bila sposobna ustvariti, je seveda trajalo. Poleg

Maiko, učenka za gejšo, na poti skozi Gion Šimabashi, lepo ohranjeni stari del Klota s številnimi čajnicami in tradicionalnimi restavracijami.

tega se je položaj popravil s sedanjim založnikom, čigar zaduga je sistematična organizacija knjige v štiri poglavja (kulture, likovne, tradicije, kraji in duhovno življenje) s 423 pretanjenimi fotografijami.

pospremljenimi z jasnim, na bistveno osredotočenim besedilom. Ker je založnik predlagal, da vključita teme, privlačne za potencialno mednarodno bralstvo, sta se morala poučiti o maršičnem, s čimer se doslej nista ukvarjala: na primer o bonsajih ali subkulturi otaku (ekscitirani posvečanju konjickom: od mang, animacij do zbiranja

Pogled na cvetoče češnje, nekoč razvedrilo za plemstvo, imenovano o-hanami, zdaj uživanje tudi navadni ljudje.

tografi svojim fotografom, češ, naj izselajo kaj podobnega. Namesto da bi se povezali z njim, se zadovoljijo s posnemanjem. Niti naročnik niti izvajalec ne razumeta, da je to goljufija! povzame razmere.

Po drugi strani pa dobiva umetnik iskrena priznanja. Eden od njegovih prijateljev, dolgoletni, zdaj upokojeni urednik v fotografski reviji, denimo, hodi, kakor si je zmeraj želel, po Gorazdovih stopi

njah in sledi svet skozi Vilharjeve leče. Umetnika opažata, da so se japonski mediji z leti nalezli nekaj vilharjevske estetike, ko prikazujejo lastno kulturo in tradicijo, temi, ki bili kar nekaj časa iz mode.

CEŠARJEV ROJSTNI DAN

Podoba iz *Little Book of Japan* bodo na ogled na zaprti razstavi ob japonskem državnem prazniku 4. decembra na japonskem veleposlanstvu v Ljubljani. Rojstni dan cesarja Akihita je v resnici 23. decembra, a ker je ta datum »neroden za praznovanje«, izbere veleposlanstvo določen datum v decembru in organizira sprejem, s katerim počasti cesarjev rojstni dan.

Doslej sta objavila osem knjig, vse so pravzaprav sad ljubezni, ki jima je odkrito rečeno, navrgla bolj malo denarja v obliki avtorskih tatiemov. Vse fotografije in potne stroške poravnava iz svojega žepa z zaslužkom od poučevanja in priložnostnih objav v revijah. Le redki vztrajajo na tako nedonosni poti tako dolgo in tako predano. Kadar sta zelo na tesnem z denarjem, se počutita, kakor da delata kot prostovoljca, nagrajena le duhovno. Osebe, ki, da se lahko učita o živih izrazih japonske kulture, jih širita po svetu in sledita nauku perzijskega pesnika iz 13. stoletja: »Kadar počneš reči iz svoje duše, čutiš v sebi teči reko veselja. Neštetu poti vodi do tega veselja. Vilharjev izrazni način je fotografija. Dandanes – v svetu, kjer je mogoče lepoto kupiti kot hitro pripravljeno hrano – je moderno rogati se lepoti, češ da je preočita, nevedna pozornosti. Ampak umetnika tako ali tako ne podlegata kilšjem.

»Najino življenje je nenehno učenje. Ena stvar pelje k drugi. Najdeva eno čudovito stvar, nekaj vprašaj naju vodi do druge čudovite stvari in tako naprej in naprej skoraj 28 let, brez konca na vidiku. To je res: osupljivo: čudeži brez konca, strašno zapeljivo, že skoraj zasvojenost.«

POVEZANE VESTI
delo.si/panorama

načrte privlačno delo umetniško obdobjenih zaljublencev v japoniko kulturo, tujcev na japonskem, ki uživata, ko domačinom kažejo njihovo lastno kulturo s svojega zornega kota. Ti vidijo celoto in moč v detajlu – v skladu s starim japonskim izrekom, da v detajlih biva božanstva. Ni presenetljivo, da je svojo razstavo v Cankarjevem domu leta 2011 poimenoval *Božanski detajli*.

Ne razumevanje tujega knjižnega trga

Umetniška v objektu svoje ljubezni mehinari vidike, ki jih sami Japonci skoraj ne opazijo več. Čudilo se, kako da lahko tako knjigo ustvari Nejapec. Njun poseben občudničar pogled nanjo preveča vse njune knjige, tudi zadnje. A kako, da sta se po vrsti obsežnih monografij posvečenih eni temi, tokrat lotila po vsebini obsežnejše in po formatu manjše knjige, ki jedrnato zajema bistvene elemente japonske kulture, tradicije, krajine in duhovnega življenja? Takšno knjižico sva si želela leta 1985, ko sva prvič prišla na Japonsko. Ni je bilo, pa sva jo zdaj ustvarila sama. Japonski založniki žal ne razumejo tujega knjižnega trga. Vajeni so neprivlačnih knjig. Treba jim je bilo pokazati, kako se naredi lepa razlož Charlotte Anderson. Priden sta se naučila o japonski toliko, da sta jo bila sposobna ustvariti, je seveda trajalo. Polje

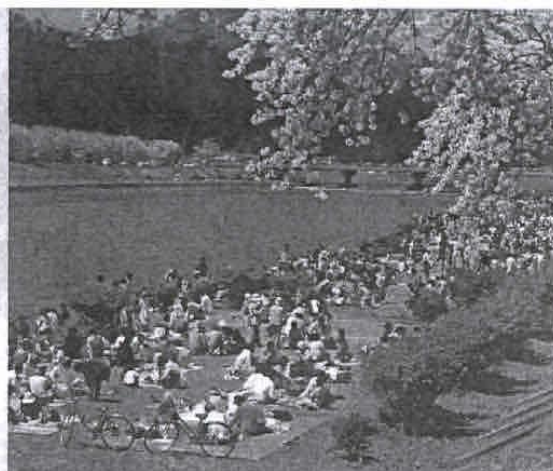
Maiko, učenka za gejšo, na poti skozi Gion Šimabši, lepo ohranjeni stari del Kijota s številnimi čajnicami in tradicionalnimi restavracijami

tega se je položaj popravil s sedanjim založnikom. Figar zadnja je sistematična organizacija knjige v štirin poplavlja (kulturne ikone, tradicije, kraj in duhovno življenje) s 423 premetanimi fotografijami.

pospremljenimi z jasnimi, na bistveno osredotočenim besedilom. Ker je založnik predlagal, da vključijo teme, privlačne za potencialno mednarodno bralstvo, sta se morala poučiti o marsičem, s čimer se doslej nista ukvarjala: na primer o bonsajih ali subkulturi otaku (ekscitiranih posvečenju knjižnicam: od mang, animacij do zbiranja plastičnih figurok), ki sta jih vključila med druge kulturne ikone: gradove, češnjeve cvetove, vrtove, gešje in maiko, ribe kot goro fuđi, suši, tetovažo, vlak in čaj.

Njegovega sloga se je oprijel izraz vilharjevski

Skrivnost uspešnosti njunega sodelovanja je v ljubezni do tega, kar delata, pa v medsebojnem občudovanju in spoštovanju. Gorazd ima zelo posebno, zelo pronicljivo oko, ki se ozira v neprisotnost smer. Večina ljudi gleda naravnost, on pa gor in dol in stopi nazaj, da bi videl, ali ni česa izpustil. »Spominjam se najinih prvih dni na Japonskem, ko sva si ogledovala najslavnejše znamenitosti. Opazila sem, da so številni japonski fotografi opazovali njega namesto kakšne ogleda vredne točke na tistem kraju. Eden od njih se je vidno trudil razložiti, kaj neki Gorazd fotografira. Poskobil je, da bi videl, ali mogoče zaradi svoje mlike rasti ne vidi histega, kar vidi Gorazd. Kdo ve, ali je kdaj razrešil to uganko?« se smeje Charlotte Anderson. Zaradi umetnikove drugačnosti je eden od njegovih občudovalcev poimenoval ta slog vilharjevski slog. Fotografiji ga zdaj posnemajo, čeprav so ga v 80. letih prejšnjega stoletja imeli za čudakega in nerazumljivega. »Zdaj pa nekateri japonski galeristi kažejo vzorce njegovih fo-

Pogled na cvetoče češnje, nekoč razvedrilo za plemstvo, imenovano o-hanami, zdaj uživajo tudi navadni ljudje.

tografij svojim fotografom. Češ, naj izdelajo kaj podobnega. Namesto da bi se povezali z njim, se zadovoljijo s posnemanjem. Niti naročnik niti izvajalec ne razumeta, da je to goljufija!« povzame razmere.

Po drugi strani pa dobiva umetnik iskrena priznanja. Eden od njegovih prijateljev, dolgoletni, zdaj upokojeni urednik v fotograf-ski reviji, denimo, hodi, kakor si je zmeraj želel, po Gorazdovih stopi-

njah in »gleda svet skozi Vilharjeve leče«. Umetnika opazata, da so se japonski mediji z leti našli nekaj vilharjevske estetike, ko prikazujejo lastno kulturo in tradicijo, temi, ki bili kar nekaj časa iz mode.

vse so pravzaprav sad ljubezni, ki jima je, odkrito rečeno, navrgla bolj malo denarja v obliki avtorskih taniemov. Vse fotografije in potne stroške poravnava iz svojega šepa z zasluzkom od poučevanja in priložnostnih objav v revijah. Le redki vztrajajo na tako nedonosni poti tako dolgo in tako predano. Kadar sta zelo na tesnem z denarjem, se počutita, kakor da delata kot prostovoljca, nagrajena le duhovno. Osečuje ju, da se lahko učita o živih izrazih japonske kulture, jih širita po svetu in sledita nauku perzijskega pesnika iz 13. stoletja: »Kadar počneš reči iz svoje duše, čutiš v sebi teči reko veselja. Nešteto poti vodi do tega veselja.« Vilharjev izrazni način je fotografija. Dandanes – v svetu, kjer je mogoče lepoto kupiti kot hitro pripravljeno hrano – je moderno rogati se lepoti, češ da je preočna, nevedna pozornosti. Ampak umetnika tako ali tako ne podlegata klisejem.

»Najino življenje je nenemno učenje. Ena stvar pelje k drugi. Največ eno čudovito stvar, nekaj vprašanju naju vodi do druge čudovite stvari in tako naprej in naprej skoraj 28 let, brez konca na vidiku. To je res osupljivo: čudeži brez konca, strašno zapeljivo, že skoraj zavisnost.«

POVEZANE VSEBINE
delo.si/panorama

[...]

MOJSTER DETAJLA

Gorazd Vilhar, umetnostni zgodovinar in fotograf, ki na japonskem raziskuje ikonografsko nastavo verskega izraza, je mojster detajla. Da fotografira »slikarsko«, pravi. Umetnik, ki je slikarsko nagajenje nasledil po očetu in dedu slikarjih, ima izjemno srec: našel je popolno besedilo v prispevku svoje žene, kulturne antropologinje in pisateljice Charlotte Anderson ameriškega rdu, ki je poleg tega neusahljiv vir idej in tista, ki naredi knjižni izbor. Popolnoma se ujemata, pravita, v življenju in ustvarjanju, kot fotograf in pisateljica. Gorazd Vilhar pravi, da je njuno delo rumeno poklanstvo. Čutila poklicno dolžnost, da delita ta drobci svetovne dramsne. Njun življenjski projekt *The World in Word and Image* (Svet v besedi in podobi), proučevanje in ohranjanje japonskega kulturnega kročila, je obrodil nekaj biserov med knjigami o umetnosti: *Matsuri, World of Japanese Festivals* (Mácin, svet japonskih praznovanj), *Kyoto, A Cultural Sojourn* (Kijota, Kulturno potujkovanje) in *Traditions, Gifts, Japan's Sacred Offerings* (Blagodari, japonska sveta darovanja). Sledile so Tokyo Tokyo in Kyoto Kyoto ter Neprimerni japonski vrtovi.

Predor iz podarjenih vrat torii v kjotskem svetišču Fušimi Inari